

DELIKTNI STATUT I NEPOŠTENO TRŽIŠNO NATJECANJE U UREDBI RIM II

Prof. dr. sc. Vilim Bouček *

UDK: 341.9(4)EU

347.512.5(4)EU

339.923:061.1](4)EU

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: listopad 2011.

U radu se analiziraju posebne odredbe deliktneog statuta koje se u europskom međunarodnom deliktneom pravu primjenjuju u rješavanju privatnopravnih sporova povezanih s nepoštenim tržišnim natjecanjem. Nakon nacionalnih odredaba i geneze odredaba europskog MPP-a o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu zbog nepoštenog tržišnog natjecanja, autor razmatra odredbe čl. 6. st. 1. - 2. i 4. Uredbe Rim II koja je unificirala različite pristupe nacionalnih pravnih poredaka država članica EU pitanjima deliktneog statuta koja se odnose na nepošteno tržišno natjecanje u prekograničnim privatnopravnim situacijama na području EU.

Ključne riječi: deliktne statut, nepošteno tržišno natjecanje, Uredba Rim II

I. UVOD

1. Prigodna napomena

Ovim se radom želimo pridružiti svim onima kolegicama i kolegama koji s učeničkom zahvalnošću i/ili kolegijalnom radošću žele profesoru emeritusu Krešimiru Sajku osobno izraziti najsrdačnije želje u prigodi obilježavanja njegova životnog jubileja.

Znanstveni, nastavnički i ne manje važan mentorski rad prof. Sajka možemo promatrati u respektabilnom slijedu znanstvenika i nastavnika Pravnog fakul-

* Dr. sc. Vilim Bouček, profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg maršala Tita 14, Zagreb

teta u Zagrebu koji su vrijednošću svojega integralnog rada posebno obilježili međunarodno privatno pravo kao granu prava, i u tuzemstvu, i u inozemstvu. Ako cjelokupni opus prof. Sajka stavimo u kontinuirani slijed radova prof. Bertolda Eisnera, akademika Natka Katičića i prof. Željka Matića, tada njegov cjelokupni rad obilježava i jedna posebna odlika, a to je **širina tema** koje su zaokupile znanstveni interes i stvaralaštvo našeg slavljenika.

U širokom izboru tema iz međunarodnog privatnog prava, arbitražnog prava i poredbenog privatnog prava kojima je izniman znanstveni i stručni doprinos dao prof. Sajko, u ovom, njemu posvećenom djelu, odlučili smo se za temu iz europskog međunarodnog privatnog prava kojom se prof. Sajko bavi kao jedan od prvih hrvatskih znanstvenika već u ranim devedesetim godinama prošlog stoljeća¹, nastavljajući kontinuirano taj rad² i do današnjih dana.³

2. Opće napomene

Jedno od važnih pitanja u općem kontekstu europskog međunarodnog privatnog prava je i ono o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu ili europsko međunarodno deliktno pravo koje često nazivamo i deliktним statutom.⁴ U ovom radu bit će riječ o posebnim odredbama deliktного statuta kada je jedan važan segment slobode tržišnog natjecanja povrijeđen nepoštenim tržišnim natjecanjem na temelju čega je gospodarskom subjektu ili potrošaču nastala šteta. Ako je, pak, postavljen zahtjev za naknadu štete, a ta pravna situacija ima međunarodno, odnosno prekogranično (EU) obilježje, onda se za tu privatnopravnu situaciju mora odrediti mjerodavno pravo prema kojem će se o tom zahtjevu odlučivati.

¹ Sajko, *Perspektiva razvoja međunarodnog privatnog prava: o Bruxelleskoj i Luganskoj konvenciji o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima i kako hrvatsko pravo uskladiti s tim konvencijama*, u: *Hrvatsko građanskopravno uređenje i kontinentalno-europski pravni krug*, Zagreb, 1994. (dalje u radu: *Perspektiva razvoja međunarodnog privatnog prava*).

² Sajko, *Izvori hrvatskog i europskog međunarodnog privatnog prava* (suautorstvo: Sikirić, Bouček, Babić, Tepeš), Zagreb, 2001. te Sajko, *Uredba Europskog vijeća br. 44/2001. o sudskoj nadležnosti, priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima od 22. prosinca 2000. i hrvatske partijske stranke*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 3-4, 2003., str. 653 - 669.

³ Sajko, *Međunarodno privatno pravo*, V. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2009. (dalje u radu: *MPP*), str. 379 - 446 i 561 - 625.

⁴ Općenito o pitanju deliktного statuta vidi Sajko, *op. cit.* u bilj. 3, str. 155 - 161.

Ipak, prije daljnjeg upuštanja u sadržaj naše teme, zbog pojmovne i terminološke raznovrsnosti u tom dijelu pravnog sustava, potrebno je dati još neke napomene.

3. Pojmovna i terminološka problematika

U suvremenom poredbenom, pa tako i europskom pravu, rabe se više ili manje dosljedno različiti izrazi čiji su viši rodni pojam odredbe o zaštiti tržišnog natjecanja. U tom smislu postoje **odredbe o zaštiti tržišnog natjecanja u širem smislu**.⁵ One obuhvaćaju **odredbe o nepoštenom tržišnom natjecanju**⁶, nazvane i pravo tržišnog natjecanja u užem smislu⁷, te **odredbe protiv ograničenja**, odnosno o zaštiti **tržišnog natjecanja**⁸ - nazvane i kartelno pravo.⁹

Međutim, iako imaju isti zajednički opći cilj, a to je zaštita slobodnog tržišnog natjecanja, odredbe o nepoštenom tržišnom natjecanju imaju primarni cilj štititi pošteno natjecanje, pa time ponajprije individualna prava gospodarskih subjekata, dok se normama protiv ograničenja tržišnog natjecanja¹⁰, posebice

⁵ Njem. *Wettbewerbsrecht* ili *Wettbewerbsrecht i.w.S.*; engl. *competition law*.

⁶ Njem. *Lauterkeitsrecht* ili *Wettbewerbsrecht i.e.S.*; engl. *unfair competition*.

⁷ Tako npr. Emmerich, *Kartellrecht*, München, 1991., str. 2; Rittner, *Wettbewerbs-recht- und Kartellrecht*, Heidelberg, 1995., str. 1; Baumbach, Hefermehl, *Wettbewerbsrecht*, München, 1996., str. 73; Drolshammer, *Wettbewerbsrecht*, Bern, 1997., str. 11 - 12; Koppensteiner, *Österreichisches und europäisches Wettbewerbsrecht*, Wien, 1997., str. 23 - 25 i Werner, *Handbuch zum deutschen und europäischen Kartellrecht*, Frankfurt am Mein, 2006., str. 1 - 3.

⁸ Vidi o tome Bouček, *Hrvatski Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja iz 2003. i međunarodno kartelno privatno pravo*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1, 2004. (dalje u radu: *Međunarodno kartelno privatno pravo*), str. 172 - 173. te Bouček, *Arbitražno rješavanje kartelnih sporova s posebnim osvrtom na njemačko pravo*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 3, 1994., str. 198 - 201.

⁹ Njem. *Kartellrecht*; engl., ali veoma rijetko, *kartell law* i *restrictive trade practices* te amer. engl. *antitrust law*.

¹⁰ U hrvatskom pravu odredbe o nepoštenom tržišnom natjecanju nalaze se u Zakonu o trgovini (Narodne novine, br. 11/1996, 101/1998, 30/1999, 75/1999, 76/1999, 62/2001, 109/2001, 49/2003. (pročišćeni tekst), 103/2003 s kasnijim izmjenama i dopunama, dalje u radu: ZT). ZT je stupio na snagu 17. veljače 1996. U čl. 70. - 72. (bivši čl. 57. -59.) ZT-a nalaze se odredbe hrvatskog prava o nepoštenom tržišnom natjecanju, a kartelne norme u Zakonu o zaštiti tržišnog natjecanja (Narodne novine, br. 179/2009, dalje u radu: ZZTN). ZZTN stupio je na snagu 1. listopada 2009.

u situacijama s međunarodnim obilježjem, u prvome redu želi zaštititi tržišno natjecanje kao institut od općeg interesa.¹¹

Iznesena pojamovna i terminološka koncepcija nepoštenog tržišnog natjecanja prihvaćena je i u doktrini međunarodnog privatnog prava, posebice u srednjoeuropskoj podskupini kontinentalnoeuropskog pravnog kruga.¹²

U Uredbu Rim II, koja je unifikacijski akt europskog međunarodnog deliktноg prava, a donosila se više godina¹³, bilo je važno unijeti jasan pojamovnik i općeprihvaćene izraze kako bi se na području izvanugovorne odgovornosti za štetu te posebice u uređenju tog specijalnog pitanja deliktноg statuta osiguralo sveobuhvatno ujednačivanje pravnih normi. Od navedenih pojmova i izraza Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o mjerodavnom pravu za izvanugovorne obveze (dalje u radu: Uredba Rim II)¹⁴ rabi izraze “nepošteno tržišno natjecanje” i “ograničenja tržišnog natjecanja” (t. 21. - 23. preambule i čl. 6. Uredbe Rim II).

¹¹ Usp. Henning-Bodewig, Schricker, *New Initiatives for the Harmonisation of Unfair Competition Law in Europe*, European Intellectual Property Review, 2002. (dalje u radu: Harmonisation of Unfair Competition Law in Europe), str. 272.

¹² Tako npr. Bär, *Kartellrecht und Internationales Privatrecht*, Bern, 1965., str. 1 - 3 te Bär, *Internationales Kartellrecht und unlauterer Wettbewerb*, u: Festschrift Moser, Zürich, 1987., str. 143; (Ch.) von Bar, *Internationales Privatrecht*, Zweiter Band - Besonderer Teil, München, 1991., str. 503 - 504; Vischer, u: Heini, Keller, Siehr, Vischer, Volken, (Hrsg.), *Internationales Privatrecht Gesetz, Kommentar*, Zürich, 1993., str. 1181 - 1193; Sirhr *Internationales Privatrecht*, Heidelberg, 2001., str. 249; Schwimann, *Internationales Privatrecht*, Wien, 2001., str. 80; (Ch.) von Bar, Mankowski, *Internationales Privatrecht*, Band I - Allgemeine Lehren, München, 2003., str. 202, Koch, u: Koch, Magnus, Winkler von Mohrenfels, *IPR und Rechtsvergleichung*, München, 2004. str. 251 - 254; Kegel, Schurig, *Internationales Privatrecht*, München, 2004., str. 1123 i dalje; Kropholler, *Internationales Privatrecht*, Tübingen, 2006. (dalje u radu: Internationales Privatrecht), str. 109, 543.

¹³ Vidi više o tome u Bouček, *Uredba Rim II-komunitarizacija europskog međunarodnog deliktноg prava - povijesna skica i opći pravni okvir*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 45, br. 2, 2008. (dalje u radu: Uredba Rim II-komunitarizacija europskog međunarodnog deliktноg prava - povijesna skica i opći pravni okvir), str. 287 - 304 te Bouček, *Uredba Rim II-komunitarizacija europskog međunarodnog deliktноg prava - opće poveznice deliktноg statuta Uredbe Rim II i harmonizacija hrvatskog MPP-a*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 45, br. 3, 2008., str. 487 - 504.

¹⁴ OJ EU L 199/40 od 31. srpnja 2007. Uredba Rim II stupila je na snagu 20. kolovoza 2007. (čl. 31.) i obuhvaća sve štetne događaje od toga dana, a primjenjuje se u postupcima od 11. siječnja 2009. (čl. 32.).

Nakon uvodnog dijela, u drugom dijelu ovog rada dat ćemo kraći poredbeno-pravni prikaz nacionalnih odredaba deliktneog statuta koje se odnose na nepošteno tržišno natjecanje, a u trećem dijelu, kao okosnici ovog rada, analizirat ćemo odredbe čl. 6. st. 1. - 2. i st. 4. Uredbe Rim II kojom se u europskom međunarodnom deliktnom pravu unificiraju odredbe deliktneog statuta u sporovima iz nepoštenog tržišnog natjecanja. Na kraju, u četvrtom dijelu rada, dajemo zaključak.

II. POREDBENOPRAVNI PRIKAZ NACIONALNIH POSEBNIH NORMI DELIKTNOG STATUTA KOJE SE ODNOSI NA NEPOŠTENO TRŽIŠNO NATJECANJE

1. Opće napomene

Samo neke odredbe nacionalnih zakona o međunarodnom privatnom pravu (dalje u radu: ZMPP) ili posebni nacionalni zakoni (*lex specialis*) sadržavaju posebne norme deliktneog statuta koje se odnose na nepošteno tržišno natjecanje. Autonomne odredbe deliktneog statuta u državama članicama EU, koje su obuhvaćene poljem primjene Uredbe Rim II, nisu na snazi na području EU od 20. kolovoza 2007. (čl. 31. Uredbe Rim II), a odredbe Uredbe Rim II primjenjuju se u postupcima pred sudovima država članica od 11. siječnja 2009. (čl. 32. Uredbe Rim II). Ostale su, pak, na snazi nacionalne odredbe nekih država nečlanica EU (npr. švicarske i ruske) koje također na specifičan način uređuju gore navedena posebna pitanja deliktneog statuta.

2. Odredbe nacionalnih ZMPP-a

Analizirajući odredbe deliktneog statuta u nacionalnim kodifikacijama MPP-a nailazimo na razne pristupe uređenju nepoštenog tržišnog natjecanja i ograničenju tržišnog natjecanja.

Prvu skupinu čine oni nacionalni ZMPP-ovi koji **uopće ne uređuju navedene privatnopravne odnose s međunarodnim obilježjem**. Tako npr. talijanski ZMPP¹⁵ i engleski ZMPP¹⁶, oba iz 1995., baš kao i njemački ZMPP

¹⁵ 3b. Legge 31 maggio 1995, n. 218 (Suppl. Ord. N 68 alla G.U. 3 giugno 1995, n. 128).

¹⁶ Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995, Part III: Choice of Law in Tort and Delict. Tekst u: *Halsbury's Statutes*, 4th ed., 1999, vol. 45, str. 1023 i dalje.

iz 1999.¹⁷, uz opće, ne sadržavaju posebne odredbe deliktноg statuta, pa tako ni one koje uređuju segment nepoštenog tržišnog natjecanja, kao ni ograničenja tržišnog natjecanja, tj. kartelnopravnih odnosa.

Drugu skupinu čine oni autonomni ZMPP-ovi koji uređuju samo deliktни statut za odnose nepoštenog tržišnog natjecanja. Tako npr. paragraf 48. st. 2. austrijskog ZMPP-a iz 1978.¹⁸, čl. 117. rumunjskog ZMPP-a iz 1992.¹⁹, paragraf 167. estonskog Zakona o temeljnim načelima Građanskog zakona iz 1994.²⁰, čl. 53. lihtenštajnskog ZMPP-a iz 1996.²¹, čl. 4. nizozemskog Zakona o mjerodavnom pravu za štetne događaje iz 2001.²², čl. 1222. ruskog Građanskog zakonika iz 2002.²³ i čl. 99. belgijskog ZMPP-a iz 2004.²⁴

Treću skupinu, pak, čine oni autonomni ZMPP-ovi koji uređuju deliktни statut za odnose nepoštenog tržišnog natjecanja i one nastale zbog povrede kartelnih propisa. Takve odredbe sadržavaju samo čl. 136. i 137. švicarskog ZMPP-a iz 1987.²⁵ i čl. 107. bugarskog ZMPP-a iz 2005.²⁶

Navedene nacionalne posebne odredbe deliktноg statuta upućuju na pravo države u kojoj je tržište poremećeno zbog radnji nastalih nepoštenim tržišnim natjecanjem. Takve odredbe nacionalnog prava činile su u procesu donošenja Uredbe Rim II zajedničke pravne korijene, odnosno *ius commune*²⁷ za uređenje

¹⁷ Njemački Uvodni zakon za Građanski zakon iz 1896., s izmjenama i dopunama 1986./1999. (dalje u radu: njemački ZMPP). Tekst u: Jayme, Hausmann, *Internationales Privat- und Verfahrensrecht*, München, 2006., str. 19 i dalje.

¹⁸ Riering, *IPR-Gesetze in Europa*, München, 1997., str. 91.

¹⁹ *Ibid.*, str. 179.

²⁰ Tekst u: IPRax, 1996., str. 439.

²¹ Tekst u: *Lichtensteinisches Landesgesetzblatt*, Nr. 194, 1996.

²² *Wet Conflicteenrecht Onrechtmatige Daad*, 2001. (WCOD). Engleski tekst vidi na: www.nblonline.com/nbl/nbl.exe?location=none&language=en. Njemački tekst vidi u: IPRax, 1997., str. 371 i dalje. Zakon je bio stupio na snagu 1. lipnja 2001.

²³ Vidi IPRax, 2002., str. 327 - 332.

²⁴ Belgija je uz mnoge prijemore (vidi o tome npr. Mišljenje Državnog vijeća, doc. nr. 29.210/2, Parlamentarno izvješće Senata 2001-2002, nr. 1225/1, str. 244) kodificirala svoje nacionalno međunarodno privatno pravo donošenjem Zakona o međunarodnom privatnom pravu 16. srpnja 2004., koji je stupio na snagu 1. listopada 2004. Vidi: *Belgisch Staatsblad/Moniteur belge* od 27. srpnja 2004.

²⁵ Riering, *op. cit.* u bilj. 18, str. 245.

²⁶ Vidi: *RabelsZ*, 2007., str. 486.

²⁷ Vidi više o tome u: Bouček, *Europsko međunarodno privatno pravo u eurointegracijskom procesu i harmonizacija hrvatskog međunarodnog privatnog prava*, Zagreb, 2009. (dalje u radu: *Europsko MPP*), str. 17 - 18.

deliktnog statuta u slučajevima kršenja odredaba o slobodnom tržišnom natjecanju (u širem smislu).

III. NEPOŠTENO TRŽIŠNO NATJECANJE U ODREDBAMA DELIKTHOG STATUTA U UREDBI RIM II

1. Povijesne napomene

Početak ideje unifikacije odredaba međunarodnog privatnog prava, pa time i njegovih deliktne odredaba, datira još iz 1967.²⁸ Izrada unifikacijskih odredaba europskog međunarodnog deliktne prava počela je 1972. kada je, na prijedlog država Beneluxa, formirana ekspertna skupina koja je 6. prosinca 1972. izradila prvi Pripremni nacrt Konvencije za ugovorne i izvanugovorne obveze.²⁹ Navedeni Nacrt Konvencije nije sadržavao posebne odredbe deliktne statuta, pa stoga ni one koje se odnose na privatnopravni aspekt zaštite slobodnog tržišnog natjecanja. Međutim, već 1973., nedugo nakon ulaska Danske, Irske i Ujedinjenog Kraljevstva u EEZ, Nacrt je povučen jer u njegovu donošenju nisu sudjelovali predstavnici tada novih država članica, čime bi se, kako je procijenjeno, rad na tekstu Konvencije prekomjerno odužio.³⁰

Nakon toga uslijedila je dugogodišnja stanka. Tek nakon 1. studenog 1993., nakon stupanja na snagu odredaba Ugovora iz Maastrichta³¹ kojim je EU dobio nove ovlasti u pravosudnoj suradnji u građanskim predmetima (čl. K. 1, toč. 6. Ugovora o EU)³² i nakon donošenja engleskog Zakona o međunarodnom privatnom pravu iz 1995.³³ legislativna aktivnost na unifikaciji mjerodavnog prava

²⁸ Joseph Van Der Meulen, stalni predstavnik Belgije pri EEZ, zatražio je od Europske komisije u pismu s nadnevkom od 8. rujna 1967. suradnju eksperata država članica EEZ radi izrade pravila međunarodnog privatnog prava na području Zajednice.

²⁹ Vidi: Lando, *The EC Draft Convention on the Law Applicable to Contractual and Non-Contractual Obligations*, *Rabels Zeitung*, 1974., str. 6 i 7. Odredbe o izvanugovornoj odgovornosti za štetu bile su sadržane u čl. 10. do 14. navedenog Nacrta Konvencije.

³⁰ Vidi: Giulliano, Lagarde, *Bericht zum EVÜ*, *Drucksachen des Deutschen Bundestages*, 10/503, str. 39.

³¹ AB1. EG 1992., C 191, 1.

³² Tada je navedena materija još bila sastavnica trećeg stupa EU te se rješavala međuvladinom suradnjom putem međunarodnih ugovora.

³³ Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995, Part III: Choice of Law in Tort and Delict (*Halsbury's Statutes*, 4th ed., 1999., vol. 45, str. 1023).

za izvanugovornu odgovornost za štetu nastavljena je radom “European Group for Private International Law” (GEDIP).³⁴ Ona je nakon trogodišnjeg rada, na godišnjem sastanku u Luxembourg u od 25. do 27. rujna 1998., objavila Prijedlog Europske konvencije o pravu mjerodavnom za izvanugovorne obveze (dalje u radu: Prijedlog Europske konvencije GEDIP-a).³⁵ Predloženi tekst Konvencije polazio je od načela najuže veze (čl. 3. st. 1.) kao općeg pravila, na koje su se nastavljale brojne pretpostavke, koje su konkretizirale navedenu poveznicu (čl. 3. st. 2. i čl. 5. st. 2.). Prema Prijedlogu Europske Konvencije GEDIP-a, koji je sadržavao i posebne odredbe deliktноg statuta³⁶, postojala je pretpostavka da je “u slučaju nepoštenog natjecanja ili ograničavanja tržišnog natjecanja” pravo najuže veze pravo “države na čijem je tržištu štetni događaj imao štetno djelovanje” (čl. 4. t. b). Međutim, konačni tekst Konvencije, ipak, nije donesen.

Daljnji rad na unifikaciji europskog međunarodnog deliktноg prava nastavljen je u duhu komunitarizacije MPP-a u tzv. postamsterdamskoj fazi razvitka europskog prava, kao i europskog MPP-a. Tada, umjesto međunarodnog ugovora, kodifikacijski i unifikacijski pravni akt postaje uredba EZ. Tako je u koordinaciji Komisije EU sačinjen Nacrt prijedloga uredbe Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu od 3. svibnja 2002. U tom tekstu se određuje da je za (tržišno) “natjecanje i nepoštenu praksu”³⁷ mjerodavno pravo “pravo države u kojoj su natjecanje i nepoštena praksa imale učinak na odnose tržišnog natjecanja ili skupne interese potrošača.” (čl. 6.).

Nakon što je 31. listopada 2002. provela konzultacije i široku raspravu, pa zatim temeljito preuredila dotadašnji tekst Nacrta prijedloga uredbe³⁸, Komisija je 22. srpnja 2003. objavila Prijedlog uredbe Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu (Rim II).³⁹ Prijedlogom uredbe Rim II uređenje privatnopravnih aspekata slobodnog tržišnog natjecanja reducirano je

³⁴ To je bila ekspertna radna skupina sastavljena od predstavnika svih država članica EU, kao i švicarskih i norveških članova. GEDIP je imao zadatak poticati eurointegracijski proces kroz odredbe MPP-a i kritički se osvrnuti na sve inicijative koje je u tom procesu davala Komisija.

³⁵ Engl. *Proposal for a European Convention on the law applicable to non-contractual obligations*, NILR, 1998., str. 465. Vidi i tekst na francuskom u: IPRax, 1999., str. 286.

³⁶ Vidi: *Special presumptions* (čl. 4. Prijedloga Europske konvencije GEDIP-a).

³⁷ Engl. *Competition and disloyal practices*.

³⁸ Vidi: IPRax, br. 1, 2003., str. VII.

³⁹ COM (2003)427 final. Vidi o tome: Fuchs, *Zum Kommissionsvorschlag einer “Rom II”-Verordnung*, GPR, 1, 2003./2004., str. 101 i dalje.

samo na “nepošteno tržišno natjecanje”, a mjerodavno pravo je “pravo zemlje u kojoj odnosi tržišnog natjecanja ili skupni interesi potrošača jesu ili će vjerojatno biti izravno i bitno povrijeđeni.” (čl. 5.).

Zatim je uslijedila parlamentarna procedura. Na početku je sačinjen Nacrt izvješća o Prijedlogu Europskog parlamenta i Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu.⁴⁰ Izvješće Europskog parlamenta izvjestiteljice *Diane Wallis* podneseno je 27. lipnja 2005.⁴¹ U prvom čitanju 6. srpnja 2005. Europski je parlament iz Prijedloga uredbe izbacio odredbu o nepoštenom tržišnom natjecanju uz obrazloženje predlagateljice da je fleksibilnost općeg pravila (primjena *lex loci damni*) poželjnija od rigidnosti posebnih pravila deliktneog statuta.⁴²

S navedenim izmjenama Europski je parlament prihvatio Prijedlog Uredbe Rim II, pa je 21. veljače 2006. Komisija podnijela Izmijenjeni prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu (Rim II).⁴³

U tom tekstu Komisija je odbila prijedlog brisanja odredaba o nepoštenom tržišnom natjecanju, već ga je uskladila s nazivom Smjernice o nepoštenoj trgovačkoj praksi.⁴⁴

Nakon što je o tome i drugim otvorenim pitanjima u Vijeću 28. travnja 2006. postignuto političko jedinstvo, isto tijelo EU je 2. lipnja 2006. dalo suglasnost na cjelokupnu Uredbu. Zatim je uslijedilo konačno utvrđivanje teksta, a Vijeće je 12. kolovoza 2006. utvrdilo zajedničko stajalište i dostavilo ga Parlamentu na drugo čitanje.⁴⁵

⁴⁰ Izvjestiteljica je bila gđa Diana Wallis, koja je svojim sudjelovanjem u navedenom parlamentarnom postupku, prema stajalištu mnogih, promovirala Europski parlament kao tijelo EU koji je stupanjem na snagu Ugovora iz Nice 1. veljače 2003. s Vijećem EU ovlašten u postupku suodlučivanja (čl. 251. Ugovora o osnivanju EZ) donositi uredbe EZ. Vidi: Nacrt izvješća D. Wallis od 15. ožujka 2004., 2003/0168 (GOD) vorl.

⁴¹ Vidi: Plenarsitzungsdokument A6-62111/2005 endg.

⁴² Ista je sudbina (privremeno) zadesila i posebne odredbe deliktneog statuta o intelektualnom vlasništvu te odredbu o ekološkoj šteti.

⁴³ KOM (2006) 83 endg.

⁴⁴ Vidi: Tzv. Unfair Commercial Practices Directive (OJ L 149 od 11. lipnja 2005., str. 22).

⁴⁵ Ratsdokument 1943/06., kao i Dokument 9751/06. JUSTCIV 137 od 12. kolovoza 2006.

Čl. 6. Uredbe Rim II dopunjen je na temelju prihvaćanja zajedničkog stajališta Vijeća od 25. rujna 2006. tako da se u tekst navedene uredbe dodalo posebno pravilo za kartelne privatnopravne predmete, odnosno za “ograničenja tržišnog natjecanja” i za njih određuje mjerodavno pravo na temelju načela učinka.

Uzimajući u obzir mišljenje Europskog ekonomskog i socijalnog vijeća⁴⁶, zajedničko stajalište Vijeća od 25. rujna 2006.⁴⁷ i Stajalište Europskog parlamenta od 18. siječnja 2007. te odluku Vijeća od 28. lipnja 2007. i Zakonodavnu rezoluciju Europskog parlamenta od 10. srpnja 2007. te, u svjetlu zajedničkog teksta odobrenog od Odbora za mirenje od 25. lipnja 2007., Europski parlament i Vijeće donijeli su 11. srpnja 2007. Uredbu Rim II.

Među njezinim posebnim odredbama veliku važnost ima specijalna odredba deliktноg statuta koja određuje mjerodavno pravo za sve povrede nastale zbog nepoštenog tržišnog natjecanja.

2. Odredbe o nepoštenom tržišnom natjecanju u čl. 6. Uredbe Rim II

Navedene odredbe glase:

“1. Za izvanugovornu odgovornost za štetu nastalu iz radnje nepoštenog tržišnog natjecanja mjerodavno je pravo države na čijem području su povrijeđeni ili je vjerojatno da će biti povrijeđeni odnosi tržišnog natjecanja ili skupni interesi potrošača.

2. Ako su radnjom nepoštenog tržišnog natjecanja povrijeđeni isključivo interesi određenog takmaca, primjenjuje se članak 4.

3.

4. Mjerodavno pravo određeno ovim člankom ne može se isključiti sporazumom sukladno članku 14.” (Prijevod: V. Bouček).

3. Čl. 6. Uredbe Rim II - opće napomene

Članak 6. Uredbe Rim II treba promatrati kao posebnu kolizijsku odredbu koja nije iznimka od općeg pravila u čl. 4. Uredbe, već njezino točno određenje,

⁴⁶ OJ C 241, 28. rujna 2004., str. 1.

⁴⁷ OJ C 289 E, 28. studenog 2006., str. 68.

odnosno pojašnjenje.⁴⁸ Kada pak čl. 4. Uredbe Rim II upućuje na mjesto štete, tada to veoma često može biti identično upućivanju u čl. 6., u kojem je riječ o nepoštenom tržišnom natjecanju i upućivanju na pravo države na čijem području su odnosi tržišnog natjecanja ili skupni interesi potrošača povrijeđeni. Međutim, pitanje mjesta gdje je šteta nastala može biti veoma složeno ako npr. dva austrijska poduzeća (iz države A) djeluju na belgijskom tržištu (države B). Općenito se stoga uzima da je pravilo o mjerodavnom pravu u čl. 6. st. 1. Uredbe Rim II dovoljno neovisno o općem pravilu u čl. 4. iste Uredbe da može postojati kao posebno pravilo⁴⁹ za uređenje tog privatnopravnog odnosa.⁵⁰

4. Nepošteno tržišno natjecanje

4.1. Cilj, svrha i utjecaj odredaba o nepoštenom tržišnom natjecanju na čl. 6. Uredbe Rim II

Posebne odredbe deliktznog statuta koje uređuju izvanugovornu odgovornost za štetu nastalu iz nepoštenog tržišnog natjecanja sadržane su, kao što smo već ranije naveli, u stavcima 1. - 2. i 4. čl. 6. Uredbe Rim II.

Kada je riječ o nepoštenom tržišnom natjecanju, navedene odredbe Uredbe Rim II imaju trostruki **cilj**. Njima se istodobno štiti takmace (tržišne natjecatelje), zatim potrošače te općenito javnost i time osigurava uredno djelovanje tržišnoga gospodarstva.⁵¹ Taj sustav preuzet je dijelom iz europskog sekundarnog prava kojim se smjernicama štiti položaj potrošača, kao npr. Smjernica 98/27 EZ od 19. svibnja 1998. o privremenim mjerama radi zaštite interesa potrošača.⁵²

Oštećenik je svaka osoba kojoj je zbog nepoštenog tržišnog natjecanja određenih gospodarskih subjekata ograničena sloboda tržišnog natjecanja ili treća osoba koja je od drugih poduzetnika kao tržišnih natjecatelja iz tržišnog natjecanja bila isključena.

Svrha pravila kojima se zabranjuje nepošteno tržišno natjecanje je obvezati sve sudionike u tržišnom natjecanju da se natječu prema istim pravilima. Između

⁴⁸ T. 21. preambule Uredbe Rim II.

⁴⁹ Vidi o tome u ovom radu, *supra* pod II.2. i III.1.

⁵⁰ Usp. Dickinson, *The Rome II Regulation: The Law Applicable to Non-contractual Obligations*, Oxford, 2008. (dalje u radu: *The Rome II Regulation*), str. 397.

⁵¹ Usporedi t. 21 reč. 2. preambule Uredbe Rim II.

⁵² OJ L 166, od 11. lipnja 1998., str. 51.

ostalih ponašanja njima se isključuju svi oni čini koji sračunato utječu na potražnju (npr. reklamno obmanjivanje), kojima se sprečava opskrba (npr. bojkot ili neopravdano ispunjavanje ugovora da bi se sklopio isti ili povoljniji ugovor s drugim trgovcem) i druge radnje koje na specifičan način iskorištavaju ugled drugog takmaca (npr. davanje podataka o takmacu kojima se šteti njegovu ugledu i poslovanju). Moderno pravo tržišnog natjecanja teži zaštititi ne samo tržišne takmace (horizontalni odnosi), već i potrošače te javnost općenito (vertikalni odnosi).⁵³ Ova trodimenzionalna funkcija prava tržišnog natjecanja morala se odraziti i utjecati na suvremeno europsko međunarodno privatno pravo.⁵⁴

Zbog toga se u stilizaciji čl. 6. st. 1. i 2. Uredba Rim II izrijeком ne poziva na uobičajeni način određivanja mjerodavnog prava za nepošteno tržišno natjecanje te poput nacionalnih ZMPP-a ne određuje primjena prava države na čijem tržištu je nastalo štetno djelovanje, već se upućuje na pravo države na čijem području su povrijeđeni odnosi tržišnog natjecanja ili skupni interesi potrošača. Iako se na prvi pogled čini da bitna razlika ne postoji, određivanje mjerodavnog prava prema čl. 6. st. 1. Uredbe Rim II je sadržajno šire i ističe da se štiti jedno više društveno i pravno načelo kao posebnu vrijednost. To je tržište na kojem tržišni takmaci žele zadobiti naklonost potrošača za pribavljanjem baš njihova proizvoda. Takvo upućivanje odgovara i oštećenikovim očekivanjima jer odredba čl. 6. st. 1. Uredbe Rim II upućuje na pravo koje uređuje gospodarsko okruženje u kojem takmaci djeluju. Prema tom pravu gospodarskog okruženja takmacima se jamče jednaka prava i postupanje na tržištu na kojem svi oni djeluju. To nas, pak, dovodi do opće i makroekonomske svrhe prava tržišnog natjecanja, a to je **zaštita tržišta** od radnji trgovaca kojima se radi tržišnog natjecanja povređuju dobri poslovni običaji. Spram funkcije zaštite tržišta, zahtjevi za naknadu štete zbog kršenja dobrih poslovnih običaja radnjama nepoštenog tržišnog natjecanja dolaze u drugi plan i ovise o sveopćoj prosudbi kako ustrojiti tržište.

⁵³ Usporedi *Explanatory memorandum*, u: *Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law applicable to non-contractual obligations* ("Rome II"), 22. 7. 2003, COM (2003) 427 final, str. 15.

⁵⁴ Problematikom određivanja mjerodavnog prava za radnje iz nepoštenog tržišnog natjecanja bavila se svojedobno i Haaška konferencija za međunarodno privatno pravo (vidi: Permanent Bureau of the Hague Conference, Prel. Doc. No. 5 of April 2000), ali je od toga 2006. odustala (vidi: Permanent Bureau of the Hague Conference, Prel. Doc. No. 11 of June 2006).

Takav razvitak odredaba o sprečavanju nepoštenog tržišnog natjecanja je očit pokazatelj pravne percepcije prava tržišnog natjecanja na području EU i dokaz procesa komunitarizacije koji se i u Uredbi Rim II primjenjuje.⁵⁵

4.2. Dva kolizijska pravila za dvije pravne situacije

Uredba Rim II načelno razlikuje dvije pravne situacije kršenja odredaba tržišnog natjecanja za koje određuje i dva kolizijska pravila. Jedno se odnosi općenito na radnje kojima se nepoštenim tržišnim natjecanjem krše tržišni odnosi, a drugo se odnosi na određenog tržišnog takmaca.⁵⁶

Izvanugovorna odgovornost iz nepoštenog tržišnog natjecanja zbog kršenja općetržišnih odnosa prosuđuje se tradicionalno prema pravu mjesta tržišta (njem. *Marktortregel*),⁵⁷ odnosno prema pravu države na čijem području radnja nepoštenog tržišnog natjecanja ima ili će vjerojatno imati štetno djelovanje na odnose tržišnog natjecanja ili na skupne interese potrošača (čl. 6. st. 1. Uredbe Rim II).

Za ovu kategoriju privatnopravnih odnosa nije predviđena primjena prava zajedničkog redovitog boravišta oštećenika i štetnika (čl. 4. st. 2. Uredbe Rim II), kao ni daljnje omekšanje gore navedene poveznice primjenom prava očito uže veze⁵⁸ (čl. 4. st. 3. Uredbe Rim II).

Drukčija je situacija kada postoji tzv. bilateralno kršenje tržišnog natjecanja⁵⁹, a događa se između dvaju tržišnih takmaca. Ako radnja nepoštenog tržišnog

⁵⁵ Usporedi Kropholler, *op. cit.* u bilj. 12, str. 550. Također usporedi Hellner, *Unfair competition and acts restricting free competition, A commentary on article 6 of the Rome II regulation*, Yearbook of Private International Law, vol. IX, 2007., str. 55 te Bouček, *Uredba Rim II-komunitarizacija europskog međunarodnog deliktog prava - povijesna skica i opći pravni okvir, op. cit.* u bilj. 13, str. 303.

⁵⁶ Usporedi Huber, Bach, *Die Rom II-VO, Kommissionsentwurf und aktuelle Entwicklungen*, IPRax, 2005., str. 78.

⁵⁷ Usporedi Kreuzer, *Die Vergemeinschaftung des Kollisions-rechts für außervertragliche Schuldverhältnisse (Rom II)*, u: Reichelt, Rechberger (Hrsg.), *Europäisches Kollisionsrecht*, Wien, 2004., str. 36.

⁵⁸ Usporedi Junker, *Die Rom II-Verordnung: Neues Internationales Deliktsrecht auf europäischer Grundlage*, NJW, 2007. (dalje u radu: Die Rom II-Verordnung) str. 3679.

⁵⁹ Vidi npr. presudu njemačkog Saveznog suda od 11. veljače 2010., I ZR 85/08. te njemačku raniju sudsku praksu BGHZ 40, 391, 397.

natjecanja štetno djeluje isključivo na interese određenog (jednog) tržišnog takmaca, na temelju čl. 6. st. 2. Uredbe Rim II primjenjuje se članak 4.⁶⁰

To znači da se npr. u slučaju industrijske špijunaže koju organizira poduzetnik države A protiv poduzetnika iz države A, s ciljem postizanja prednosti u tržišnom natjecanju na području države B, neće primijeniti pravo države B na kojem nastaju nedopušteni učinci, već pravo države A kao *lex domicilii communis* (čl. 6. st. 2. u svezi s čl. 4. st. 2. Uredbe Rim II).⁶¹

Ako oštećenik i štetnik u vrijeme počinjenog delikta nemaju zajedničko redovito (uobičajeno) boravište, primjenjuje se *lex loci damni* (čl. 6. st. 2. u svezi s čl. 4. st. 1. Uredbe Rim II).⁶²

Međutim, u navedenom hipotetskom slučaju neće se primijeniti ni jedno od navedenih prava ako izvanugovorna odgovornost za štetu nastala iz radnje nepoštenog tržišnog natjecanja ima očito užu vezu s nekim drugim pravom nastalom na temelju postojećeg pravnog odnosa, npr. ugovornog (čl. 6. st. 2. u svezi s čl. 4. st. 3. Uredbe Rim II).⁶³

U svezi s primjenom čl. 6. st. 1. - 2. postavlja se i pitanje: može li se kao poveznica deliktноg statuta u rješavanju privatnopravnih sporova povezanih sa zaštitom tržišnog natjecanja primijeniti i poveznica stranačke autonomije, odnosno je li moguća primjena *legis autonomiae*?⁶⁴

4.3. Nepošteno tržišno natjecanje i stranačka autonomija

Razlog zbog kojeg bi stranačka autonomija mogla i trebala biti isključena u privatnopravnim predmetima iz nepoštenog tržišnog natjecanja je javni interes kao važna sastavnica (općenito) slobodnog tržišnog natjecanja.⁶⁵ Međutim, iako javni interes nije ugrožen, jer radnja nepoštenog tržišnog natjecanja ima učinak

⁶⁰ Usporedi Dickinson, *op. cit.* u bilj. 50, str. 399.

⁶¹ Usporedi Grubinger, *Die Rom II-VO und die Verletzung von freiem Wettbewerb sowie von Rechten des geistigen Eigentums*, u: Beig, Graf-Schimek, Grubinger, Schacherreiter, *Rom II-VO Neues Kollisionsrecht für außervertragliche Schuldverhältnisse*, Wien, 2008. (dalje u radu: *Die Rom II-VO*), str. 57.

⁶² Wagner, *Die neue Rom II-Verordnung*, IPRax, 2008., str. 8.

⁶³ Usporedi Kropholler, *op. cit.* u bilj. 12, str. 550 i Grubinger, *op. cit.* u bilj. 61, str. 58.

⁶⁴ Općenito o tom pitanju vidi više u: Leible, *Rechtswahl im IPR der außervertraglichen Schuldverhältnisse nach der Rom II-Verordnung*, RIW, 2008., str. 257 - 264.

⁶⁵ *Ibid.*, str. 259.

samo na određenog tržišnog takmaca, izbor mjerodavnog prava bit će ipak, premda predleži primjena čl. 4. Uredbe Rim II, **isključen** (čl. 6. st. 2. u svezi s čl. 6. st. 4. Uredbe Rim II). U tom smislu kolizijsko posebno pravilo u čl. 6. st. 1. i 2. uistinu i nije iznimka od općeg pravila u čl. 4. st. 1. Uredbe Rim II, već njegovo precizno određenje.⁶⁶

Ipak, u doktrini postoji stajalište prema kojem, ako stranački izbor mjerodavnog prava odgovara dispozitivnosti materijalnih propisa, strankama ne treba spriječiti izbor mjerodavnog prava i u slučajevima kada ponašanje samo jednog tuženika ne šteti općim interesima, to više što stranačka autonomija na taj način nije ograničena kod ekoloških šteta i kada je riječ o industrijskim akcijama.⁶⁷

IV. ZAKLJUČAK

Stupanjem na snagu Uredbe Rim II 20. kolovoza 2007. (čl. 31.) i njezinom primjenom u postupcima od 11. siječnja 2009. (čl. 32.) unificirane su opće i posebne odredbe o mjerodavnom pravu za izvanugovornu odgovornost za štetu koje ulaze u polje primjene navedene uredbe. Među posebnim odredbama deliktneog statuta osobitu važnost imaju i one koje se primjenjuju u rješavanju privatnopravnih sporova povezanih sa zaštitom slobodnog tržišnog natjecanja. Odredbom čl. 6. st. 1. i 2. Uredbe Rim II unificirane su odredbe deliktneog statuta koje se odnose na nepošteno tržišno natjecanje.

U čl. 6. st. 1. i 2. Uredbe Rim II primjenjuje se načelno poveznica mjesto štete odnosno mjesto (izravne) štetne posljedice (*locus laesionis*) koja *in concreto* upućuje na primjenu prava države tržišta (*lex mercati*) (*arg. ex. t.* 21. reč. 1. preambule Uredbe Rim II).

Međutim, u čl. 6. st. 2. Uredbe Rim II predviđene su i pravne situacije koje će prema općem kriteriju najuže veze dovesti i do primjene drugog mjerodavnog prava.

Dakle, Uredba Rim II, kada je riječ o nepoštenom tržišnom natjecanju, načelno razlikuje dvije pravne situacije kršenja odredaba tržišnog natjecanja: prva se, sukladno gore rečenom, odnosi općenito na radnje kojima se nepoštenim tržišnim natjecanjem krše tržišni odnosi, koji se prosuđuju prema pravu mjesta tržišta (čl. 6. st. 1. Uredbe Rim II) i za tu kategoriju privatnopravnih odnosa

⁶⁶ Usporedi toč. 21. reč. 1. preambule Uredbe Rim II.

⁶⁷ Usp. De Boer, *Party autonomy and its limitations in the Rome II Regulation*, Yearbook of Private International Law, vol. IX, 2007., str. 24.

nije predviđena primjena prava zajedničkog redovitog (uobičajenog) boravišta oštećenika i štetnika (čl. 4. st. 2. Uredbe Rim II), kao ni daljnje omekšanje gore navedene poveznice primjenom prava očito uže veze (čl. 4. st. 3. Uredbe Rim II). U drugoj situaciji, pak, kada postoji tzv. bilateralno kršenje tržišnog natjecanja između dvaju tržišnih takmaca, predleži mogućnost primjene *lex loci communis*, *lex loci damni*, odnosno *lex connexitatis* (čl. 6. st. 2. Uredbe Rim II).

Kada je riječ o odredbama deliktnog statuta koje se odnose na nepošteno tržišno natjecanje, stranačka je autonomija isključena (čl. 6. st. 4. Uredbe Rim II).

Valja očekivati da će odredbe čl. 6. st. 1. i 2. Uredbe Rim II kao odredbe europskog sekundarnog prava u praksi nacionalnih sudova pomoći afirmaciji privatnopravnih aspekata prava tržišnog natjecanja.

Summary

Vilim Bouček*

TORT CONFLICTS AND UNFAIR COMPETITION IN ROME II REGULATION

The article discusses Art. 6 par. 1 and 2 of the Rome II Regulation which contains specific provisions on tort conflicts for acts of unfair competition that are unified in practice by Rome II Regulation starting from 11 January 2009. In order to determine the applicable law for the private law consequences of breach of provision on unfair competition, Article 6 of the Rome II Regulations determines the application of connecting factor locus laesionis which in concreto refers to application of law of the market country (lex mercati) (arg. ex. p. 21 sent. 1 of the Preamble to the Rome II Regulation).

In a different situation, when there is a bilateral breach of competition between two market competitors (Art. 6 par. 2 Rome II Regulation), there is a possibility to apply lex loci communis, lex loci damni or lex connexitatis.

Within torts conflicts which refer to unfair competition, the party autonomy is excluded (Art. 6 par. 4 Rome II Regulation).

It is to be expected that Art. 6 par. 1 and 2 of the Rome II Regulation, being a provision of secondary European law, will help the affirmation of private law aspects of competition law through case law of national courts.

Key words: tort conflicts, unfair competition, Regulation Rome II.

* Vilim Bouček, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb